

Projektas

„Viešosios konsultacijos dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 m. nuostatų
įgyvendinimo“

TYRIMO

**„Švietimo situacija bei poreikiai Alytaus, Panevėžio regionuose
ir Vilniaus mieste“**

REZULTATŲ ANALIZĖ

2007 m. Vilnius

Turinys

1. ĮVADAS	3
2. IŠVADOS	6
3. REKOMENDACIJOS	9
4. FOKUSUOTŲ DISKUSIJŲ REZULTATAI	12
4.1. Panevėžio regiono švietimo situacija ir poreikiai	12
4.1.1. Švietimo sistemos finansavimas	12
4.1.2. Švietimo specialistai	14
4.1.3. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas	16
4.1.4. Užimtumo priemonės	17
4.1.5. Socialinės paslaugos	17
4.1.6. Profesinis rengimas	18
4.1.7. Mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo poreikiai	19
4.2. Alytaus regiono švietimo situacija ir poreikiai	20
4.2.1. Švietimo sistemos finansavimas	21
4.2.2. Ugdymo proceso problemos	22
4.2.3. Švietimo specialistų darbas	25
4.2.4. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas	27
4.2.5. Užimtumo priemonės	27
4.2.6. Socialinės paslaugos	28
4.2.7. Profesinis rengimas Alytaus regione	29
4.2.8. Mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo poreikiai	30
4.2.9. Jaunimo situacija regione	30
4.3. Vilniaus miesto švietimo situacija ir poreikiai	32
4.3.1. Švietimo problemos	32
4.3.2. Švietimo įstaigų finansavimas	34
4.3.3. Ugdymo proceso problemos	35
4.3.4. Švietimo specialistų darbas	36
4.3.5. Specialistai, kurių labiausiai trūksta mokyklose	38
4.3.6. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas	38
4.3.7. Užimtumo priemonės	39
4.3.7. Profesinis rengimas	39
4.3.8. Mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo poreikiai	41
5. PRIEDAI	

1. Įvadas

Tyrimo problema

Lietuvos visuomenė yra nepakankamai įtraukiama į švietimo politikos dokumentų svarstymus. Projekto „Viešosios konsultacijos dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatų įgyvendinimo“ pristatyme teigiama, kad yra ypatingai svarbu, jog Valstybinė švietimo strategija būtų įgyvendinama, atsižvelgiant į visų suinteresuotų visuomenės grupių nuomonę ir interesus. Todėl reikalingas tyrimas, padėsiantis suprasti Lietuvos švietimo sistemos situaciją ir suinteresuotų švietimo sistemos „veikėjų“ kalbėseną apie egzistuojančias problemas, poreikius ir pokyčių galimybes.

Tyrimo tikslai

- Išsiaiškinti Alytaus bei Panevėžio regionų ir Vilniaus miesto švietimo sistemos problemas.
- Išsiaiškinti skirtingų visuomenės grupių švietimo poreikius bei lūkesčius, ypatingą dėmesį kreipiant bendrojo lavinimo sistemai, profesiniam rengimui, suaugusiųjų švietimui ir darbo rinkos situacijai.
- Pateikti pasiūlymus regionų švietimo problemų sprendimui.

Tyrimo metodas

Suformuluotiems tikslams įgyvendinti buvo pasirinktas kokybinis tyrimo metodas - *fokusuotos diskusijų grupės*¹ su suinteresuotų švietimo sistemos kokybe visuomenės grupių atstovais.

Socialinio žinojimo požiūriu visuomenės nariai gali būti skirstomi į „ekspertus“, „gerai informuotus piliečius“ ir „žmones iš gatvės“. Ši socialinės fenomenologijos atstovo

¹ *Fokusuotų diskusijų* metodas yra kokybinis tyrimo metodas. Diskusijų grupių esmė yra grupinės sąveikos rezultatai. Diskusijoje dalyvauja iki 10 žmonių, kurie yra skatinami išreikšti požiūrį į kiekvieną temą, įvertinti ar reaguoti į kitų grupės dalyvių požiūrius. Buvimo grupėje saugumas skatina respondentus kalbėti. Diskusiją veda moderatorius (geriausia, kad tai būtų nepriklausomas vedėjas). Grupės moderatorius yra pakankamai pasyvus, nereiškiantis savo nuomonės, tačiau atsargiai skatinantis ir kreipiantis pokalbį norima linkme pagal iš anksto parengtą scenarijų.

Alfredo Shutzo pasiūlyta klasifikacija yra labai paranki žinojimo pobūdžiui įvertinti. Svarbu ir tai, kad skirtingo žinojimo atžvilgiu „ekspertai“, „gerai informuoti piliečiai“ ir „žmonės iš gatvės“ gali keistis vietomis.

„Ekspertai“ sudaro siaurą visuomenės sluoksnį ir disponuoja preciziška ir profesionaliai pagrįsta informacija apie socialinius procesus ir įvykius tam tikroje socialinėje srityje. „Žmonės iš gatvės“ sudaro visuomenės daugumą, jų informacija apie socialinius įvykius yra praktinio pobūdžio ir remiasi veikiau prielaidomis ir stereotipais, negu tikslia informacija. „Gera informuoti piliečiai“ užima tarpinę vietą tarp šių dviejų grupių – jie pakankamai informuoti apie tam tikros socialinę sritį, tačiau jų žinojimui didesnę įtaką daro išsilavinimas ir asmeniniai intelektualiniai sugebėjimai, o ne profesionalus pasiruošimas ir praktika. Ekspertai ir „gerai informuoti piliečiai“ panašūs jų kritiniu požiūriu į nepatikrintą, neaiškią ir stereotipišką informaciją, tačiau pirmieji disponuoja preciziškesne informacija negu antrieji. „Gera informuoti piliečiai“ panašūs į „žmones iš gatvės“ tuo, kad jų informuotumas vis dėlto yra nuomonių, o ne tikro žinojimo lygio. Bet šių grupių „nuomonė“ vis dėlto yra skirtinga: pirmu atveju reikia kalbėti apie gera informacija pagrįstą nuomonę, o „žmonių iš gatvės“ nuomonė – „viesoji“.

Ši A. Shutzo sukurta, o Lietuvoje prof. A. Dobrynino pastangomis pradėta nuosekliai taikyti tyrimo metodologija apibrėžia tai, kaip turėtų būti vertinamos tyrimo metu surinkti duomenys. Mokytojai, tėvai ir verslininkai, kurie nuomonė apie švietimą buvo tiriama, neturėtų būti laikomi nei „ekspertais“ (jų informaciją apie švietimo viešosios politikos problemas toli gražu nėra nei preciziška, nei profesionali), nei „žmonėmis iš gatvės“ (jų žinojimas apie švietimo sistemos pokyčius nesiremia tik prielaidomis ir stereotipais). Iš esmės visų tirtų interesų grupių atstovai viešosios švietimo politikos atžvilgiu gali būti laikomi „gerai informuotais piliečiais“, tai yra tokiais respondentais, kurie (a) pakankamai informuoti apie švietimo valdymą ir švietimo viešąją politiką, tačiau jų žinojimui didesnę įtaką daro anksčiau įgytas išsilavinimas ir asmeniniai intelektualiniai sugebėjimai, o ne profesionalus teorinis pasiruošimas; (b) respondentų informuotumas vis dėlto yra nuomonių, o ne tikro žinojimo lygio.

Iš viso buvo atliktos 9 fokusuotos diskusijų grupės, po tris Alytaus ir Panevėžio regionuose bei Vilniaus mieste. Iš viso diskusijose dalyvavo 57 žmonės. Alytaus regione pirmoje fokusuotoje diskusijoje dalyvavo 10 švietimo sistemos darbuotojų, antroje - 6

moksleivių tėvai, trečioje - 5 potencialūs darbdaviai (verslo atstovai). Panevėžio regione pirmoje fokusuotoje diskusijoje dalyvavo 8 švietimo sistemos darbuotojai, antroje - 7 moksleivių tėvai ir trečioje - 8 potencialūs darbdaviai (verslo atstovai). Vilniaus mieste pirmoje fokusuotoje diskusijoje dalyvavo 3 švietimo sistemos darbuotojai, antroje - 4 moksleivių tėvai, trečioje - 6 potencialūs darbdaviai (verslo atstovai).

Visos fokusuotų diskusijų grupės buvo nufilmuotos, po to perrašytos į skaitmenines laikmenas, iššifruotos, išanalizuotos ir apibendrintos. Fokusuotų diskusijų grupių protokolai pridėti prie ataskaitos kaip priedai.

2. Išvados

Apibendrinus suinteresuotų Lietuvos švietimo sistemos kokybe visuomenės grupių atstovų (švietimo sistemos darbuotojų, moksleivių tėvų ir potencialių darbdavių/verslininkų) nuomonę apie **Lietuvos švietimo sistemos problemas** galima teigti, kad:

- Sprendimai nuleidžiami iš LR Švietimo ir mokslo ministerijos į mokyklas mokytojams, neatsižvelgiant į realią situaciją ir specifinius suinteresuotų grupių poreikius.
- Šiandien mokyklai skiriama daug su ugdymo procesu tiesiogiai nesusijusių funkcijų, nenumatant tam papildomų lėšų.
- Neigiamai vertinamas mokyklų aptarnavimo teritorijų priskyrimo principas. Vilniaus mieste akcentuojamas mokyklų konkurencijos neskatinimas, pasirinkimo galimybės ribojimas, o Alytaus ir Panevėžio regionuose akcentuojama nesąžininga miesto mokyklų konkurencija prieš kaimo mokyklas, stengiantis pritraukti daugiau moksleivių.
- Bendradarbiavimo procesui trukdo neatitinkantys tėvų ir švietimo darbuotojų lūkesčiai vieni kitų atžvilgiu, skirtingai suvokiami šeimos ir mokyklos vaidmenys ugdymo procese. Tėvų dalyvavimas yra formalus, faktiškai nėra sričių, kurioms galėtų daryti realią įtaką. Tėvų nuomone, svarbiausias vaidmuo ugdymo procese turėtų tekti mokytojams, jie turėtų atlikti daugiau papildomų funkcijų, pavyzdžiui, užimti moksleivius vasarą ir pan. Mokytojų manymu, jie turėtų atlikti tik tiesiogiai su ugdymu susijusias funkcijas. Pasak švietimo sistemos darbuotojų, tėvai nepalaiko mokytojų autoriteto bei jo diegiamų vertybių.

Apibendrinus suinteresuotų švietimo sistemos kokybe visuomenės grupių atstovų nuomonę apie **bendras profesinio rengimo sistemos problemas** gauti tokie rezultatai:

- Mokyklose profesinio orientavimo programos yra labai silpnos arba jų nėra.

- Prastas profesinio mokymo įstaigų absolventų praktinis pasirengimas - trūksta minimalių praktinių įgūdžių.
- Pasenusi profesinio rengimo ir aukštųjų mokyklų materialinė-techninė bazė.
- Trūksta profesinio mokymo įstaigų ir aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo su potencialiais darbdaviais.
- Trūksta informacijos apie mokymosi visą gyvenimą galimybes, naudą bei suaugusiųjų švietimo programas.

Švietimo sistemos darbuotojų, moksleivių tėvų ir potencialių darbdavių nuomonė apie specifines atskirų regionų švietimo problemas leidžia teigti, kad:

Panevėžio regione:

- Yra sudėtinga socialinė demografinė situacija: mažėjantis gimstamumas, augantis socialinės rizikos grupei priklausančių šeimų, auginančių vaikus, skaičius, didėjanti ekonominė migracija į didžiuosius Lietuvos miestus ir užsienio šalis, provincijos regiono nepatrauklumas kvalifikuotiems specialistams.
- Lėšų trūkumas mokyklų materialinės bazės modernizacijai bei priemonėms, reikalingoms kasdienei ugdymo veiklai.
- Sunku prisikviesti jaunus kvalifikuotus specialistus į regiono mokymo įstaigas, ypač trūksta užsienio kalbų, informacinių technologijų mokytojų, socialinių ir specialiųjų pedagogų bei psichologų.
- Kaimo mokyklose mokytojai vienu metu dirba su kelių skirtingų klasių mokiniais.
- Neišspręsta moksleivių pavėžėjimo į/iš mokyklos problema.
- Regione trūksta savarankiškos aukštosios mokyklos.
- Kaimo vietovėse aukštas jaunimo nedarbo lygis - trūksta išsilavinimo ir motyvacijos dirbti.

Alytaus regione:

- Dauguma pedagogų, ypač kaimo mokyklose, yra priešpensijinio ar pensijinio amžiaus.

- Sunku prisikviesti jaunos kvalifikuotas specialistus į regiono mokymo įstaigas.
- Regione labai trūksta užsienio kalbų, informacinių technologijų mokytojų, socialinių pedagogų ir psichologų.
- Ne visur išspręstos moksleivių pavėžėjimo į/iš mokyklos problemos.

Vilniaus mieste:

- Mokymosi turinio pasirinkimo problema - mokyklose vienodos programos, ribotos galimybės rinktis mokymosi turinį.
- Pagrindinis dėmesys skiriamas žinių įgijimui, o ne kitų socialinių kompetencijų ugdymui.
- Aukštos kvalifikacijos, patyrę specialistai palieka švietimo sistemą.
- Plataus profilio, galinčių dėstyti keletą dalykų, savarankiškai ir kūrybiškai dirbančių pedagogų trūkumas.

Apibendrinant pažymėtina, kad suinteresuotų švietimo sistemos kokybės visuomenės grupių atstovai paminėjo daug įvairių švietimo problemų tiek nacionaliniame, tiek regionų lygmenyse, tačiau nesusiejo šių problemų su švietimo strategija

Tyrimo rezultatai rodo, kad trūksta Lietuvos švietimo plėtotės krypties suvokimo. Lietuvos regionai ir vietos bendruomenės gyvena remdamiesi išgyvenimo logika, tačiau aiškaus ir vieningo supratimo, kur link Lietuvos švietimas juda, nėra.

Atliktas fokusuotų diskusijų tyrimas padėjo išsiaiškinti ir suprasti Lietuvos švietimo sistemos dalyvių poreikius bei lūkesčius bei atskleidė, kad Valstybinė švietimo strategija kaip dokumentas visuomenėje nefunkcionuoja. Švietimo sistemos dalyviai regionuose nemano, kad strateginiai švietimo dokumentai galėtų išspręsti konkrečias švietimo problemas.

3. Rekomendacijos

Problema: trūksta švietimo specialistų. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- kelti mokytojo profesijos prestižą.
- Rengti plataus profilio, galinčius kelis dalykus dėstyti pedagogus.
- Trūkstamiems kvalifikuotiems švietimo specialistams pritraukti pasiūlyti rinkos sąlygomis konkurencingą atlyginimą.
- Siekiant pritraukti jaunus specialistus į švietimo įstaigas, keisti jaunų specialistų darbo apmokėjimo tvarką.
- Sudaryti palankias sąlygas esamiems kvalifikuotiems specialistams dirbti kitose regiono švietimo įstaigose (kompensuoti kelionės išlaidas, dirbančių antraeilėse pareigose darbo užmokesčio apmokestinimo tvarkos pakeitimas).
- Sukurti efektyvią pedagogų darbo vertinimo ir skatinimo sistemą.

Problema: dideli pedagogų darbo krūviai. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- steigti atskirus klasių vadovų etatus.
- Papildomų, tiesiogiai su ugdymu nesusijusių funkcijų atlikimui steigti naujus etatus.
- Mažinti moksleivių skaičių klasėse.

Problema: pedagogams trūksta kompetencijos specialiųjų programų rengimui ir specialiųjų poreikių vaikų ugdymui. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- mokytojams teikti metodines rekomendacijas ir organizuoti mokymus apie adaptuotų ir modifikuotų mokymo programų rengimą.
- Darbui su specialiųjų poreikių vaikais reikalingi kvalifikuoti, turintys pedagoginį išsilavinimą mokytojų padėjėjai.
- Atskirai organizuoti specialiųjų poreikių vaikų ugdymą.

- Sudaryto sąlygas laisvai panaudoti mokytojų kvalifikacijos kėlimui numatytas lėšas.

Problema: sudėtingos mokymo programos, egzaminų programos neatitinka mokymų programų, dideli mokymosi krūviai. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- mokymo programos turi būti orientuotos į vidutinių gabumų moksleivius.
- Egzaminų programos turėtų atitikti mokymo programas.
- Didesnį dėmesį mokymo programose skirti ne tik žinių įgijimui, bet ir kitų socialinių kompetencijų ugdymui.

Problema: trūksta tėvų ir mokyklos tarpusavio bendradarbiavimo. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- skatinti tėvų ir mokyklos tarpusavio bendradarbiavimą, sudaryti tėvams realias galimybes dalyvauti priimant sprendimus, įtakoti mokymo procesą bei ugdymo turinį.

Problema: trūksta nemokamų užimtumo priemonių. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- moksleivio krepšelyje numatyti lėšas popamokinei veiklai, tokiu būdu suteikiant didesnes galimybes pasirinkti užimtumo priemones.
- Organizuoti daugiau ir įvairesnių nemokamų užimtumo priemonių.
- Organizuoti daugiau įvairių užimtumo priemonių vasaros atostogų metu.
- Į užimtumo organizavimą aktyviau įtraukti NVO.

Problema: mokyklose nevykdomos profesinio orientavimo programos. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- mokyklose vykdyti profesinio orientavimo programas, jas vykdyti įvairiomis formomis.
- Rengiant profesinio orientavimo programas bendradarbiauti su verslo atstovais (ekskursijos į įmones, įmonių parengta pažintinė medžiaga, pan.)

- Kelti profesinio rengimo įstaigų ir darbininkiškų profesijų prestižą.
- Bendrojo lavinimo mokyklose galėtų vykti profesinis mokymas, suteikiantis profesinę kvalifikaciją (pvz. vairuotojo, staliaus, pan.).

Problema: profesinio mokymo įstaigų bei aukštųjų mokyklų absolventams trūksta praktinių įgūdžių. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- praktinio mokymo procese bendradarbiauti su verslo atstovais, potencialiais darbdaviais, aiškinantis jų poreikius.
- Įtraukti potencialius darbdavius į profesinio mokymo programų rengimą, studijų kryptių formavimą.
- Praktikos atlikimą organizuoti įmonėse, tokiu būdu išsprendžiant praktinio mokymo techninės bazės atnaujinimo problemą.
- Skatinti darbdavius (taikyti mokesčių lengvatas ir pan.), priimančius studentus į praktiką;
- Steigti valstybiniam rengimui alternatyvius mokymo centrus.

Problema: trūksta informacijos apie mokymosi visą gyvenimą galimybes bei suaugusiųjų švietimo programas. Fokusuotų diskusijų dalyvių **rekomendacijos** šiai problemai spręsti:

- skatinti suaugusiųjų mokymąsi, įvairiais kanalais suteikiant informaciją apie galimybes.

4. Fokusuotų diskusijų rezultatai

4.1. Panevėžio regiono švietimo situacija ir poreikiai

Trijų fokusuotų diskusijų su švietimo sistemos darbuotojais, moksleivių tėvais bei potencialiais darbdaviais (verslininkais) metu buvo aptariamas švietimo įstaigų finansavimas, ugdymo proceso problemos, švietimo specialistų darbas ir poreikiai, tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas, socialinių paslaugų teikimas, profesinio rengimo situacija ir galimybės, suaugusiųjų mokymo ir mokymosi visą gyvenimą poreikiai regione, jaunimo motyvacija bei Panevėžio regiono patrauklumą didinantys veiksniai.

4.1.1. Švietimo sistemos finansavimas

Švietimo sistemos darbuotojai labiausiai akcentavo šias švietimo finansavimo problemas:

- Trūksta lėšų mokyklų materialinei bazei gerinti ir modernizuoti.
- Neskiriama arba labai mažai skiriama lėšų kasdienei ugdymo veiklai reikalingoms kanceliarinėms prekėms įsigyti.
- Trūksta lėšų mokyklose steigti socialinių ir specialiųjų pedagogų bei psichologų etatus.
- Skurdžios bibliotekos (ypač kaimo mokyklose).
- Netikslingas švietimo lėšų panaudojimas (didžioji lėšų dalis tenka komunalinių paslaugų išlaidoms).

Diskusijų metu buvo pabrėžiama, kad dabartinėje situacijoje mokyklai skiriama daug su ugdymo procesu tiesiogiai nesusijusių funkcijų, nenumatant tam papildomų lėšų.

Kaip iliustracija yra fokusuotos diskusijos grupės dalyvio mintis: „aš tai manau, kad yra problema tokia, kad mokyklai kraunama labai daug funkcijų. Kuo toliau, tuo daugiau: ir maitinimas, ir pavėžėjimas, ir prevencinis darbas, ir vasaros užimtumas ir taip

toliau ir taip toliau. Šeima nutolinama nuo vaiko ugdymo. Mokytojai jau nebegali pakelti tokios naštos, o atsakomybė kraunama vien mokytojui. Sakoma, kad jeigu ką blogai padaro vaikas, tai sako, žiūrėkit ko mokykloje juos moko, o kai vaikas yra geras, tai taip sako: kokių gerų tėvų vaikas. Tai va matosi mūsų požiūriai ir mūsų atsakomybė ir mums keliami reikalavimai“.

Kalbėdami apie ugdymo procesą, švietimo sistemos darbuotojai paminėjo, kad silpnėja moksleivių mokymosi motyvacija Panevėžio regione, daugėja moksleivių turinčių emocinių ir elgesio sutrikimų. Todėl tėvai baiminasi dėl saugumo, perveda vaikus į kitas mokyklas. Taigi, bendrojo lavinimo įstaigose integruojami vaikai, turintys ne tik specialiųjų poreikių, tačiau ir proto negalių, su kuriomis negalima priimti į bendrojo lavinimo įstaigas. Taip pat buvo pastebėta, kad vaikų su specialiais poreikiais integravimas nuleistas “iš viršaus”, pedagogai tam nėra pasiruošę.

Švietimo sistemos darbuotojas

„Sumanymas geras, bet vis dėlto kai kalbame apie vidutinį protinį atsilikimą, tai klaseje sunku ir nemanau, kad jie tą adaptaciją jaučia labai gerai, kadangi vadinami nenormalūs vaikai jaučia įtampą. Būna šiaip su emociniais sutrikimais. Reiškia visapusiškai yra nepasiruošę tai adaptacijai, tai vyksta toliau ir niekas nekreipia į tai dėmesio visiškai. Ir tarp mokinių. Ir tėvai nėra patenkinti tuo, nes kartais kai atsiranda su emociniais sutrikimais, tėvai pasiryžę savo vaikus į kitas mokyklas pervesti, nes jie nebesijaučia saugūs. Ir darbas yra visiškai toks su „nenormaliu vaiku“... ir ypač yra akcentuojama, kad tai turime sakyti tokiems vaikams“.

Daugėja vaikų, iš priklausančių socialinės rizikos grupei, asocialių šeimų – vaikai su silpna mokymosi motyvacija, mokyklos nelankymo problemos.

Mokytojams vienu metu tenka dirbti su skirtingų gebėjimų ir poreikių mokiniais pagal skirtingas programas, todėl nukenčia ugdymo kokybė.

Švietimo sistemos darbuotojai taip pat pastebėjo, kad vis dar trūksta stabilumo: nuolat keičiasi įvairūs reikalavimai, programos, egzaminų tvarka. Vyksta ugdymo skaidymas į atskiras sritis, pavyzdžiui, saugaus eismo, priešgaisrinis, prevencinis, etc.

Diskusijos metu atsiskleidė, kad kaimo mokyklose mokytojai vienu metu dirba su kelių skirtingų klasių mokiniais.

Moksleivių tėvai, dalyvavę fokusuotoje diskusijoje, pažymėjo, kad nėra ugdymo proceso tęstinumo, nevienodi reikalavimai ikimokyklinio ugdymo įstaigose – į mokyklą ateina nevienodai parengti vaikai. Kritikos susilaukė ir per sudėtingos, “perkrautos” mokymo programos, dideli mokymosi krūviai. Anot tėvų, egzaminų užduotys neatitinka mokymo programų. Nepasitenkinimas buvo išsakytas ir dėl nepakankamo mokinių parengimo, nes tenka samdyti korepetitorius. Diskusijų taip pat sukėlė ir neaiški žinių vertinimo sistema (ypač pradinėse klasėse).

Moksleivių tėvai miesto mokyklose dirbančius mokytojus apibūdino kaip aukštesnės kvalifikacijos pedagogus, gebančius geriau parengti mokinius.

Potencialūs darbdaviai / moksleivių tėvai

„Tai yra ne paslaptis, kad kai kuriose rajono mokyklose mokytojas dėsto 2-3 disciplinas. Jis nėra universalus. Jis reiškia tik formaliai, sakysim jis turi bazinį chemiko išsilavinimą, tai gal jis tą chemiją ir gerai supranta, o jis staiga paima ir visiškai kokią istoriją ar lietuvių kalbą ir tada tie kriterijai ir reikalavimai suprastėja, fiziškai nesugeba“.

4.1.2. Švietimo specialistai

Aptariant švietimo specialistų problemas paaiškėjo, kad dauguma sunkumų nėra naujiena Panevėžio regione. Anot švietimo darbuotojų, tai įsisenėję problemos tarp kurių dažniausiai minimos buvo šios:

- maži pedagogų atlyginimai.
- Dauguma pedagogų, ypač kaimo mokyklose, yra vyresnio amžiaus.

- Trūksta pedagogų vyrų.
- Sunku prisikviesti jaunos kvalifikuotus specialistus į regiono mokymo įstaigas.
- Mokytojai apkrauti daugeliu papildomų darbų, pavyzdžiui, dalyvauja įvairiose komisijose, organizuoja stovyklas ir kt., už kuriuos atlyginimas nenumatytas.
- Daugelis įstaigų ir nevyriausybinų organizacijų savo funkcijas ir darbus atlieka per mokyklas, tuo didindami mokytojų darbo krūvį.
- Didelis įvairios dokumentacijos kiekis. Tai yra ypatingai aktuali problema mažoms įstaigoms, neturinčioms raštvedžio etato.

Fokusuotoje diskusijoje dalyvavę moksleivių tėvai pažymėjo, kad trūksta kvalifikuotų mokytojų, ypač kaimo mokyklose. Kaimo mokyklose taip pat trūksta jaunesnių, pažangiau mąstančių mokytojų. Be to, mokytojai neturi autoriteto, mokykloje nereikalaujama tvarkos ir drausmės.

Labiausiai Panevėžio regione stokojama:

- užsienio kalbų mokytojų.
- Informacinių technologijų mokytojų.
- Socialinių pedagogų.
- Logopedų (ypač ikimokyklinėse įstaigose).
- Psichologų.
- Medicinos darbuotojų (kaimo mokyklose).

Moksleivių tėvai

„Jau minėjome, reikia psichologo labai ir kuo toliau tuo labiau logopedų daugiau“. „Logopedų turėtų būti daugiau ir svarbus medicininis aptarnavimas, kad būtų mokyklose, pavyzdžiui, medicinos punktas kažkur už 7 kilometrų, ir ta pati gydytoja dirba Panevėžyje, tai pagalvokite gali reikti ir skubaus aptarnavimo...“.

Dėl šių specialistų deficito sutarė tiek patys švietimo specialistai, tiek mokinių tėvai, tiek potencialūs darbdaviai.

4.1.3. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas

Švietimo darbuotojai ir moksleivių tėvai pažymėjo, kad dažnai egzistuoja neigiamas tėvų požiūris į mokyklą, kurį perima moksleiviai bei tai, kad trūksta tėvų paramos formuojant vaiko pažiūras, palaikant mokykloje diegiamas vertybes.

Švietimo sistemos darbuotojas

„Dar viena problema - tėvų požiūris į mokyklą yra gana neigiamas. Aš jeigu galima vieną pavyzdį: mama kirpykloje sėdi ir sako reikia paskambinti sūnui, sako, kad jis ateitų į kirpyklą ir tuo pačiu nusikirptų. Kirpėja sako, bet jam pamoka. Na ir kas. Jinai paskambina. Tas vaikas pasiprašo mokytojos, mokytoja aišku neišleidžia ir tada motina šneka - nu kokia „durna“ ta mokytoja, negi jai sunku išleisti. Na tai kaip mes, mokytojai, tuos vaikus padarysim motyvuotus, išsilavinusius, jeigu jie mokykloje vieną gauna, šeimoje kita ir aplink visuomenė ir kiti veiksniai juos veikia“.

Anot švietimo darbuotojų, tėvai dėl pasyvumo nutolsta nuo vaikų ugdymo proceso: „tėvai iš tikrųjų yra atitrūkę mokyklos“. „Norėtusi, kad šeimos, tėvai eitų į mokyklą, bendrautų su pedagogais, imtųsi kažkokios iniciatyvos, o ne kad būtų tempiami, stumiami“.

Pasak fokusuotų diskusijų dalyvių, švietimo sistemos darbuotojų ir moksleivių tėvų, bendradarbiavimo procesui trukdo neatitinkantys tėvų ir švietimo darbuotojų lūkesčiai vieni kitų atžvilgiu, skirtingai suvokiami šeimos ir mokyklos vaidmenys ugdymo procese.

Taip pat egzistuoja neigiamas kaimo mokyklų įvaizdis - daug nemotyvuotų, su specialiaisiais poreikiais moksleivių, žema mokytojų kvalifikacija. Moksleivių tėvai labiau pasitiki miesto mokyklose dirbančiais specialistais bei geresniu moksleivių parengimu.

Švietimo sistemos darbuotojai diskutuodami apie socialinę partnerystę pabrėžė, kad bendradarbiaujant yra akcentuojama forma, t.y., sutarties sudarymo faktas, o ne turinys. Taigi, diskusijos dalyvių kritika buvo nukreipta bendradarbiavimo formalizavimui. Anot švietimo darbuotojų, socialiniai partneriai tiesiog turėtų atlikti tam tikras numatytas funkcijas švietimo sistemoje.

4.1.4. Užimtumo priemonės

Aptariant užimtumo priemones tiek švietimo sistemos darbuotojai, tiek moksleivių tėvai paminėjo, kad:

- mokyklose organizuojama įvairių užimtumo priemonių, tačiau jos netenkina visų poreikių, ypač kaimo mokyklos turi ribotas moksleivių užimtumo galimybes.
- Didžioji dalis nemokamų užimtumo priemonių (ypač vasaros metu) yra skirtos tik vaikams iš socialiai remtinų ar asocialių šeimų.
- Tėvai mažai rūpinasi vaikų užimtumu.
- Kaimo mokyklos tapę bendruomenės centrais, tačiau bendruomenių nariai yra pasyvūs, nedalyvauja renginiuose.

Diskusijų metu buvo pastebėta, kad yra svarbu organizuoti ir finansuoti ne tik socialiai remtinų bei asocialių šeimų vaikų užimtumą, tačiau ir kitų bei vidutines pajamas gaunančių tėvų vaikų užimtumą.

Moksleivių tėvai

„Suprantat, mes gal visi ir suprasim visą šitą reikalą, bet vaikai tai nesupranta. Pavyzdžiui, atvažiavo pas mus per Naujus metus seniūnas su visais darbuotojais suvežė dovanas visokias ten - traškučių ir limonado, nežinau kiek tų litrų.. Taip gerai buvo. Suprantate, o ką tas pirmokas, galvoja, kodėl jam neduoda? Atvažiavo ir daugiavaikėms šeimoms dalina. Nu, bet tai gerai atvežkit dabar į namus ir atiduokit. Bet jau taip padarykit, kad nematytų kiti vaikai. Ir nereikia daryt trinties tarp vaikų“.

4.1.5. Socialinės paslaugos

Aptardami socialines paslaugas moksleivių tėvai ir švietimo darbuotojai aktualizavo šias problemas Panevėžio regione:

- nepilnai išspręsta moksleivių pavėžėjimo problema – optimizuojant mokyklų tinklą, tenka aptarnauti didesnę teritoriją.

- Mokyklos teikia nemokamo maitinimo paslaugas socialiai remtiniems moksleiviams – tai tampa motyvu lankytis mokykloje.
- Teikiama socialinė parama (socialinės pašalpos, labdara, nemokamas užimtumas) nėra efektyvi, neugdo socialinių įgūdžių, formuoja pasyvias vartotojiškas nuostatas.
- Neefektyviai vykdomas prevencinis darbas.

Pasak diskusijų dalyvių, reikia keisti socialinės paramos formas tokias kaip atidirbimas už socialines pašalpas bei nemokamą maitinimą ir užimtumą organizuoti visiems moksleiviams.

4.1.6. Profesinis rengimas

Dėl profesinio rengimo Panevėžio regione svarbos fokusuotų diskusijų dalyviai neabejojo. Anot moksleivių tėvų ir potencialių darbdavių, dalyvavusių diskusijose, visų pirma yra svarbu bendradarbiauti su verslo atstovais, potencialiais darbdaviais, aiškinantis jų poreikius. Dalyviai pažymėjo, kad mokyklose reikia įvesti profesinio orientavimo pamokas, bendradarbiaujant su verslo atstovais rengti pažintinio pobūdžio ekskursijas į regiono įmones. Taip pat yra svarbu kelti profesinio rengimo įstaigų ir darbininkiškų profesijų prestižą. Buvo išsakyta nuomonė, kad bendrojo lavinimo mokykloje galėtų vykti profesinis mokymas, suteikiantis profesinę kvalifikaciją, pavyzdžiui, vairuotojo, staliaus ir t.t.

Moksleivių tėvai ir potencialūs darbdaviai paminėjo pakankamai daug aktualių problemų susijusių su šia sritimi. Dažniausiai buvo kalbama, kad:

- trūksta moksleivių profesinio orientavimo programų mokyklose.
- Moksleiviai būsimą profesiją pasirenka neturėdami informacijos apie regiono plėtrą, būsimas karjeros galimybes regione.
- Per daug akcentuojama aukštojo išsilavinimo svarba.

- Savarankiškos aukštosios universitetinės mokyklos įsteigimas Panevėžio regione nesustabdytų jaunimo migracijos iš regiono.
- Sužlugdyta profesinio rengimo sistema regione.

Regiono potencialūs darbdaviai / verslininkai atskirai dar išskyrė šias problemas:

- reikia daugiau ne universalių, bet konkrečios srities kvalifikuotų specialistų.
- Regione egzistuoja struktūrinis darbo jėgos trūkumas dėl gyventojų migracijos.
- Kaimo vietovėse didelis jaunimo nedarbas – trūksta išsilavinimo ir motyvacijos dirbti.
- Regiono profesinio rengimo įstaigos neanalizuoja situacijos darbo rinkoje, nesiaiškina darbdavių poreikių.
- Mokymo įstaigų absolventų teorinis pasirengimas yra patenkinamas, tačiau trūksta praktinės patirties ir motyvacijos dirbti.
- Profesinio rengimo įstaigose naudojamos pasenusios, praktikoje jau nenaudojamos technologijos. *„Mokyklos jau šiandien nebeturi ir tam tikros materialinės bazės, jau su tais senais, aptriušusiais plakatais, prigrūstos senos technikos, kai šiandien realiai jau gyvenime yra ta naši šiuolaikinė technika, bet praktiškai mokykloje šiandien jaunuoliai, jie gali galiausiai pamatyti tikrai skaidres, kai turi susidurti praktiškai, yra sudėtinga vėl gi, nėra bendradarbiavimo su firmomis, kurios šiandien prekiauja ta technika ir mokyklos vėl yra paliktos, ir, kaip sakant, nėra finansavimo iš valstybinio lygmens, tada gaunasi, kad štai klausykite, mes ir keliam tą problemą, kad trūksta jau darbuotojų ir šiandieną prekybininkai jau kalba, kad reikia atsivežti darbuotojų, kasininkų ir visa kita“.*
- Darbdavių investicijos, pavyzdžiui kursai, praktinis mokymas įmonėje, į nemotyvuotą dirbti darbuotoją neatsiperka.

4.1.7. Mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo poreikiai

Diskutuodami apie mokymąsi visą gyvenimą visų trijų fokusuotų diskusijų atstovai sutarė, kad trūksta suaugusiųjų mokymo centrų, ypač 6-8 klasėse iškritusių iš švietimo

sistemos moksleivių mokymo poreikių tenkinimui, darbo rinkos mokymo centrai dirba neefektyviai, perkvalifikuodami bedarbius neatsižvelgia į darbo rinkos poreikius, trūksta informacijos apie mokymosi visą gyvenimą bei suaugusiųjų švietimo programas.

Anot diskusijų dalyvių, ypatingai svarbu būtų vykdyti informacijos apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir suaugusiųjų švietimą sklaidą. Pritraukti suaugusiųjų švietimą ir mokymosi visą gyvenimą paslaugas kuo arčiau potencialių šių paslaugų vartotojų.

Diskusijų pabaigoje dalyviai buvo paprašyti įvardinti Panevėžio regiono patrauklumą didinančius veiksniai. Pasak švietimo darbuotojų, moksleivių tėvų ir potencialių darbdavių / verslininkų, reikia analizuoti regiono darbo rinkos poreikius ir informuoti apie regiono darbo rinkoje paklausias profesijas bei skatinti aktyvesnį verslininkų dalyvavimą pritraukiant jaunos specialistus į regioną, pavyzdžiui skiriant tikslines stipendijas studentams.

Taip pat buvo paminėti šie Panevėžio regiono patrauklumą didinantys veiksniai:

- lengvatų suteikimas verslininkams, įdarbinantiems jaunos darbuotojus.
- Savarankiškos aukštosios universitetinės mokyklos įsteigimas. Šiuo metu veikiantis KTU Panevėžio institute – neigiamas įvaizdis tarp darbdavių.
- Aktyvesnio kultūrinio gyvenimo skatinimas, laisvalaikio praleidimo galimybių skatinimas ne tik regiono centre Panevėžyje, bet ir kitose regiono vietovėse.

4.2. Alytaus regiono švietimo situacija ir poreikiai

Trijų diskusijų metu buvo aptariami veiksniai, įtakojantys švietimo situaciją Alytaus regione, švietimo įstaigų finansavimas, ugdymo proceso problemos, švietimo specialistų darbas ir poreikiai, tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas, socialinių paslaugų teikimas, profesinio rengimo situacija ir galimybės, suaugusiųjų mokymo ir mokymosi visą gyvenimą poreikiai regione, jaunimo motyvacija bei Alytaus regiono patrauklumą didinantys veiksniai. Kaip Panevėžio regione, diskusijose dalyvavo švietimo sistemos darbuotojai, moksleivių tėvai ir potencialūs darbdaviai / verslininkai.

Diskusijų pradžioje buvo siekiama išsiaiškinti, kokie **veiksniai daro įtaką švietimo sistemai** Alytaus regione. Dauguma išvardintų veiksnių yra būdingi ir kitiems Lietuvos regionams. Dažniausiai buvo paminėti šie Alytaus regionui svarbūs veiksniai:

- mažėjantis gimstamumas.
- Mažėjantis moksleivių skaičius.
- Didėjanti ekonominė migracija į didžiuosius Lietuvos miestus ir užsienio šalis.
- Didėjantis socialinės rizikos grupei priklausančių bei asocialių šeimų, auginančių vaikus skaičius: *„labai nemažai tokių apleistų, asocialių šeimų vaikų, vaikų be priežiūros, vaikai, kurie tiesiog dingsta iš mokyklų, reikia eiti jų ieškoti, jie yra linkę nusikalsti“*.
- Tai provincijos regionas, sunku prisikviesti kvalifikuotus specialistus.
- Regionas neturi savo aukštosios mokyklos, kuri rengtų aukščiausios kvalifikacijos specialistus regionui.

4.2.1. Švietimo sistemos finansavimas

Kita diskusijos klausimų grupė buvo apie švietimo sistemos finansavimą. Švietimo sistemos darbuotojai teigė, kad trūksta lėšų mokyklų renovacijai, nepakankamas yra „moksleivio krepšelis“, neskiriama arba mažai skiriama lėšų kasdienei ugdymo veiklai reikalingoms priemonės įsigyti. Taip pat – trūksta lėšų mokyklose steigti socialinių ir specialiųjų pedagogų bei psichologų etatus. Todėl, pasak diskusijų dalyvių, yra svarbu ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių, kaip pavyzdžiui dalyvauti įvairiuose projektuose ir programose, rinkti 2 procentų mokestį ir kt.

Kaip problema buvo paminėta ir tai, kad mokyklų vadovams trūksta vadybinių žinių bei įgūdžių, galinčių padėti efektyviau panaudoti turimas lėšas bei gauti papildomą finansavimą.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Labai daug mokyklų vadovų yra daugiau mokytojai negu vadybininkai. Iš tikrųjų, šis laikas reikalauja, kad vadovas būtų geras vadybininkas (kiti dalyviai pritaria). Aišku, ko gero vėl gi tai švietimo reformai, dabar jau šiek tiek pajudėjo reikalai su kvalifikacija, su pokalbiu, sakykim, vadybininkų yra vienetai, bet 10 metų tikrai nebuvo jokių pokyčių į tą pusę ir vadovų-vadybininkų buvo labai mažai. Laiminga ta mokykla, kurioje yra tikrai vadovas, kuris geras vadybininkas“.

Kalbėdami apie ugdymo proceso organizavimą, švietimo darbuotojai pabrėžė, kad sprendimai nuleidžiami iš „viršaus“, neatsižvelgiant į realią situaciją ir specifinius poreikius.

Švietimo sistemos darbuotojai

„...Švietimo reforma, švietimo ministerija, iš viršaus nuleidžia tam tikrus pakeitimus. Iš apačios mūsų prašymas, aš nematau, kad ką nors gali pakeisti“.

Tačiau, pasak diskusijų dalyvių, iniciatyvos ir pasiūlymai turėtų eiti iš „apačios“, atsižvelgiant į konkrečią situaciją ir specifinius poreikius ir kartu ieškoma optimaliausio sprendimo.

4.2.2. Ugdymo proceso problemos

Aktuali diskusijų grupės su švietimo darbuotojai tema buvo ugdymo procesas ir ten kylančios problemos. Itin dažnai diskusijų dalyviai akcentavo:

- silpnėjančią mokinių mokymosi motyvaciją.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Kad mokiniai eitų, jų motyvacija turi būti skatinama, o nemotyvuotų vaikų dabar daugėja, nes tie, kurie dalyvauja, dažniausia būna tie patys. O tie, kurie nedalyvauja, nedalyvauja niekur, nors kažin ką jiems“.

„Net išskyrėm tokią vaikų grupę, kuriuos tėvai palieka išvažiuodami į užsienį seneliams arba paprasčiausiai vienus ir kaip pasekmė yra mokymosi motyvacijos silpnėjimas“.

- Didėjančių mokinių, turinčių psichologinių problemų ir elgesio sutrikimų, skaičių.
- Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, integraciją bendrojo lavinimo mokyklose.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Problema yra adaptuotų, komplikuočių vaikų „įkėlimas“ į normalią klasę. Kadangi klasėje yra, kaip mieste, 32 mokiniai, tai jeigu dar sėdi du adaptuoti, taip yra tokių klasių ir aš pati dėstau, ir yra kokie du adaptuoti, trys modifikuoti ir dar plus vaikų yra supergabių, kada reikia save tiesiog plėšyti toje klasėje, tai tikrai sudėtinga dirbti“.

- Didėjančių vaikų, priklausančių socialinės rizikos grupei, asocialioms šeimoms, skaičių.

Galvodami apie šių problemų sprendimo būdus, švietimo darbuotojai teigė, kad reikia spręsti socialines problemas nacionaliniu mastu. Taip pat ypatingai svarbu, kad mokyklose būtų steigiami socialinių pedagogų ir psichologų etatai.

Švietimo darbuotojai

„Tai mes ir sakom, mes žinom kaip tai padaryti, kaip turi būti pamoka organizuota tam su turinčiu problemų mokiniu, adaptuotam, modifikuotam, gabiame reikia diferencijuoti, bet tai neįmanoma praktiškai be konsultanto padaryti. Taip? Jeigu klasėje kaip Jūs sakėt ir modifikuotas, ir adaptuotas, kaip ir gabių daug, silpnų labai, dar turi vidutinių. Taip?“.

„Sakykim, rajono mokyklose ypatingai trūksta ne lietuvių kalbos mokytojų, ne matematikos, anglų, ne, pas mus pavyzdžiui dirba visi mokytojai specialistai, visi, bet trūksta psichologų ir socialinių pedagogų“.

„Galbūt tas psichologas, socialinis pedagogas, jis visiškai kitaip kalbėtų su tuo vaiku. Ir dar ten tų visokių ratelių yra gal dešimt ir mokytojas priklauso kokiems penkiems

dar visokiems rateliams ir tikrai dar daug to darbo turi nešti ant savo pečių. O sakykime dirbtų socialinis pedagogas, psichologas, tai jau iškart sumažėtų mokytojams krūvis“.

„1662 moksleiviai pas mus yra, neturime psichologo, turime socialinius darbuotojus du ir taip išeina, kad mūsų skyriuje vieną penktadienį, pusdienį dirba socialinė darbuotoja. Ar tai problemos sprendimas?“.

„Nes lygiai, kad ir čia, Alytuje psichologijos centre, švietimo ir pedagoginės psichologinės pagalbos, taigi pusę metų nuo rugsėjo iki sausio nebuvo galima atvežti mokinių, kadangi nebuvo psichologo specialisto. O kodėl jo nebuvo? Todėl, kad nėjo dirbti už tokį atlyginimą niekas ir dabar lygiai taip pačiai, todėl paprasčiausiai, na tikrai žmonės pagalvoja, ar jiems verta už 300, už 400 litų, o darbas yra tikrai labai atsakingas ir tikrai labai sunkus su tokiais vaikais“.

Moksleivių tėvai

„Aš galiu palyginti, nes du mano vaikai lankė vieną mokyklą, paskui kitą, prieš du metus pakeitė mokyklą, tai galiu pasakyti, kad Druskininkų 3 vidurinė ir 1 vidurinė, tai pirmoje dirba ir socialinis darbuotojas, ir psichologas, atmosfera – nesulyginsi. Ir iš tikrųjų, bendra atmosfera toje mokykloje yra daug geresnė“.

Tarp kitų, diskusijos dalyvių paminėtų ugdymo problemų, buvo šios:

- trūksta stabilumo, nuolat keičiasi reikalavimai, programos bei egzaminų tvarka.
- Didelis mokinių skaičius klasėse.
- Mokytojams vienu metu tenka dirbti su skirtingų gebėjimų ir poreikių mokiniais pagal skirtingas programas, todėl nukenčia ugdymo kokybė.
- Mokytojams trūksta kompetencijos ir žinių darbui su vaikais, turinčiais specialiųjų poreikių.
- Neefektyviai panaudojamos mokytojų kompetencijos kėlimui skirtos lėšos.

Vienas diskusijų grupės dalyvių siūlymų – teikti metodines rekomendacijas mokytojams ir organizuoti mokymus apie adaptuotų ir modifikuotų mokymo programų rengimą.

Moksleivių tėvai diskusijos metu taip pat akcentavo su ugdymo procesu susijusias problemas tarp kurių gana dažnai minima buvo, kad Alytaus regiono mokyklose yra nepakankamas dalykinis parengimas, nes tenka samdyti korepetitorius, sudėtingos mokymo programos, dideli mokymosi krūviai. Be to, skirtingose mokyklose dirbama pagal skirtingas mokymo programas, sunku moksleiviui adaptuotis pakeitus mokyklą. Tėvai pažymėjo, kad per daug yra akcentuojamos vaiko teisės, ydinga muzikos, dailės, kūno kultūros pasiekimų vertinimo pažymiais sistema, netikslingas mokslo metų pratęsimas birželio mėnesį.

„Aš manau kad 3 mėnesiai vasaros atostogų yra didžiausia nesąmonė mūsų švietimo sistemoje, nes iš tikrųjų visi tėvai susiduria, ypatingai mažesniųjų. Vaikas yra vasarą laisvas. Mano vaikui 12-14 metų ir jau problema, pirmiausia jis neturi ką veikti, kitas dalykas, nereikia tų trijų mėnesių atostogų, jis taip pamiršta viską, ką mokėjo, atpranta nuo mokyklos sistemos, nuo visko, kol „įsivažiuoja į pamokas“ ir vėl praeina laikas“.

4.2.3. Švietimo specialistų darbas

Aptardami švietimo specialistų darbą švietimo sistemos darbuotojai atkreipė dėmesį į finansines, amžiaus, kvalifikacijos bei biurokratijos problemas. Tarp paminėtų aktualiausių problemos buvo šios:

- maži švietimo darbuotojų, ypač pradedančių dirbti, atlyginimai.
- Dauguma pedagogų, ypač kaimo mokyklose, yra priešpensijinio ar pensijinio amžiaus.
- Sunku prisikviesti jaunos kvalifikuotus specialistus į regiono mokymo įstaigas.
- Mokytojai apkrauti daugeliu papildomų darbų, tiesiogiai nesusijusių su ugdymo procesu. Jie dalyvauja įvairiose darbo grupėse, prevencinėse programose, komitetuose ir kt.
- Didelis įvairios dokumentacijos kiekis.

Diskusijos grupės dalyviai siūlė didinti atlyginimus mokytojams, mažinti mokytojų darbo, tiesiogiai nesusijusio su ugdymu, krūvius, siekiant pritraukti jaunos specialistus į

Alytaus regiono švietimo įstaigas keisti dabartinę jaunų specialistų darbo apmokėjimo tvarką, steigti klasių vadovų etatus.

Švietimo darbuotojai

„Reikia įvesti klasės vadovo etatą, nes suderinti klasės vadovo arba dalyko mokytojo pareigas sunkiai neįmanoma. Aš nežinau, kaip yra kitose mokyklose. Tačiau arba klasė nukenčia, jeigu turi vyresnių klasių mokinių, arba vyresnieji – nukenčia. Nes tiek dabar yra to popierizmo, tiek yra ataskaitų rašymo, skaičiavimo, kad jeigu ne kompiuteriai, tai mes turbūt pražūtume popieriuose. Dar mus tai gelbėja, bet...“.

Moksleivių tėvų nuomone, labai trūksta kvalifikuotų ir kompetentingų mokytojų. Diskusijų metu buvo paminėta, kad yra žemas mokytojų kompiuterinis raštingumas. Taip pat, kad mokytojai yra praradę autoritetą, neišsikovoja mokinių pagarbos, nesugeba jų sudominti, mokykloje nepalaikoma tvarka ir drausmė. Moksleivių tėvai taip pat abejojo žinių ir gebėjimų vertinimo objektyvumu. Pasak moksleivių tėvų, vertinimas dažnai yra pagrįstas simpatijomis-antipatijomis. Anot tėvų, reikia kelti mokytojo specialybės prestižą, tai paskatintų geriausius studentus rinktis pedagogines specialybes. Šiuo metu vyrauja įvaizdis, kad pedagogines specialybes renkasi neįstoję į kitas aukštąsias mokyklas.

Moksleivių tėvai

„Pati didžiausia problema yra mokytojų asmenyje. Jeigu jis [mokytojas] nesudomina vaiko, jeigu pats nėra asmenybė, tai jo pamoka nieko neduoda. Tokia pamoka praktiškai įpratina vaiką tingėti, nekreipti dėmesio. Pradžia turėtų būti pedagoginis universitetas, kol ten „rinktiniai žmonės“ nepapuls, tol nepapuls ir į mokyklas rinktiniai, tol nebus tos sistemos. Jūs žinote, kas stoja į pedagoginę [universitetą] šiais laikais, kaip ir prieš 5 metus, kai niekur neįstoji, tai tik į pedagoginę [universitetą]...“.

Fokusuotų diskusijų metu paaiškėjo, kad Alytaus regione labiausiai trūksta užsienio kalbų mokytojų, informacinių technologijų mokytojų, socialinių pedagogų ir psichologų. Šį trūkumą bei poreikį pažymėjo tiek švietimo sistemos darbuotojai, tiek moksleivių tėvai. Anot jų, norint pritraukti regione trūkstamus kvalifikuotus specialistus reikia pasiūlyti

rinkos sąlygomis konkurencingą atlyginimą bei sudaryti kitas palankias darbo sąlygas, pavyzdžiui, kompensuoti kelionės išlaidas, pakeisti darbo užmokesčio apmokestinimo dirbančių antraeilėse pareigose tvarkos sąlygas.

4.2.4. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas

Fokusuotų diskusijų metu buvo pastebėta, kad egzistuoja nesusikalbėjimas tarp moksleivių tėvų ir mokyklos dėl bendradarbiavimo. Tiek švietimo sistemos darbuotojai, tiek moksleivių tėvai skirtingai supranta ir aiškina vieni kitų funkcijas bei pareigas. Pasak švietimo sistemos darbuotojų, dauguma moksleivių tėvų pasyviai dalyvauja ugdymo procese, mažai domisi vaikų ugdymu, neskatina vaiko motyvacijos mokytis, nepalaiko mokytojo ir mokymo įstaigos autoriteto. Akivaizdu, kad trūksta bendradarbiavimo tarp tėvų ir mokytojų. Tėvai dėl pasyvumo ar didelio užimtumo vaiko ugdymo procesą yra linkę patikėti mokymo įstaigai. Pažymėta, kad reikia ieškoti priemonių, kurios padėtų įtraukti mokinių tėvus į ugdymo procesą.

4.2.5. Užimtumo priemonės

Diskutuojant su švietimo sistemos darbuotojais ir moksleivių tėvais išryškėjo, kad Alytaus regiono mokyklose organizuojama daug ir įvairių užimtumo priemonių, tačiau jos nėra visiems prieinamos. Dažniausiai pilnai finansuojamas užimtumas yra tik mažai motyvuotiems, socialinės rizikos grupei priklausantiems moksleiviams.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Socialiai remtini vaikai yra visuose projektuose, vaikų teisėse ir kitur. „Normalių tėvų“ gerai besimokantys vaikai niekur negali dalyvauti, nes turi mokėti visą sumą. Ir susiduriame su tokia problema, kad jie [socialiai remtini vaikai] visur eina, jie yra sąrašuose, tie patys vaikai figūruoja, jiems yra niekas neįdomu, jeigu pasakai, kad prie jūros nevažiuosime, tai sako, aš nevažiuosiu, nes jeigu į Šiaulių kryžių kalną, ar į Grūto parką – ne, nevažiuoju. Dar pasiūlai į panemunės pilis – ne, neįdomu. Jeigu prie jūros – tada dalyvauja. Tokios yra sąlygos. Jie [socialiai remtini vaikai] yra persisotinę, jiems

mažai kas įdomu. Švietimo ministerija turėtų remti tuos, kurių tėvai uždirba, moka mokesčius, gyvena ne iš pašalpų, kur ir tėvas, ir vaikas džiaugiasi“.

Taip pat buvo paminėta, kad yra ne visur išspręsta moksleivių pavežėjimo problema, dėl kurios ne visi moksleiviai gali pasinaudoti popamokinio užimtumo galimybėmis mokymo įstaigose. Neišspręsta užimtumo vasaros atostogų metu problema.

Diskusijų dalyviai pastebėjo, kad organizuojant mokinių užimtumą vasarą būtų galima aktyviau įtraukti nevyriausybinės organizacijas, tokiu būdu organizuoti daugiau prieinamų užimtumo priemonių vasaros atostogų metu.

4.2.6. Socialinės paslaugos

Diskutuojant apie socialines paslaugas dar stipriau išryškėjo socialinio neteisingumo aspektas, kurį jaučia ir išsako moksleivių tėvai bei švietimo sistemos darbuotojai:

- mokyklos teikia nemokamo maitinimo paslaugas tik socialiai remtiniams moksleiviams.
- Teikiama socialinė parama (socialinės pašalpos, labdara, nemokamas užimtumas) tik socialiai remtiniams nėra efektyvi, skaldo mokyklos bendruomenę, lieka nuskriausti vidutinės pajamos gaunančių šeimų vaikai.
- Prevencinės programos dažniausiai yra fiktyvios, realiai yra nevykdomos.

„Lietuvos vidutiniškai gyvenančių ir uždirbančių tėvų vaikus reikia remti, nes dažniausiai jie būna geri mokiniai ir, sakykim, tėvai neišgali nupirkti kažką papildomai, leisti kažkur. Socialiai remtiniams ir būreliai yra nemokami. Tai aš sakyčiau, kad reikia remti ir kitus. Taip gal ir negerai šnekėti, bet socialiai remtini yra prate viską gauti ir nieko duoti“.

Taigi, fokusuotų diskusijų metu buvo pasiūlyta nemokamą maitinimą ir užimtumą organizuoti visiems moksleiviams. Paminėtos buvo ir prevencinės programos, kurios, anot diskusijų dalyvių, turi būti tęstinės, pradedamos vykdyti ikimokyklinėse įstaigose.

4.2.7. Profesinis rengimas Alytaus regione

Moksleivių tėvai ir potencialūs darbdaviai / verslo atstovai pažymėjo, kad yra labai svarbu yra įvesti mokyklose profesinio orientavimo pamokas, bendradarbiaujant su verslo atstovais rengti “atvirų durų” dienas įmonėse, o taip pat įtraukti potencialius darbdavius į profesinio mokymo programų rengimą, studijų kryptių formavimą. Kalbėdami apie problemas profesinio rengimo srityje Alytaus regione, diskusijų dalyviai paminėjo šias:

- mokinių profesinio orientavimo sistemos trūkumas.
- Informacijos apie profesijas bei įsidarbinimo galimybes regione stoka.
- Prasta profesinio parengimo kokybė - trūksta tiek bendrųjų, tiek specialiųjų įgūdžių.
- Profesinio mokymo įstaigas renkasi mažai motyvuoti arba neturintys finansinių galimybių siekti aukštesnio išsilavinimo.
- Profesinio rengimo centrai dirba inertiškai, mažai bendradarbiauja su potencialiais darbdaviais formuodami studijų kryptis bei mokymo programas.

Potencialūs darbdaviai

„Yra inertiškumas, rengiama tų profesijų studentai, kurių reikėjo anksčiau, o kurių reikia arba reikės dažniausiai dar nesuprantama, kad jų reikės. Ir kitas dalykas, kuris lemia blogą paruošimą, tai labai prasta materialinė bazė. Tai nebuvimas įrengimų arba darbo sąlygų, kuriose studentai galėtų mokytis praktinių dalykų“.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai pažymėjo, kad profesinio mokymo įstaigų absolventų teorinis pasirengimas yra patenkinamas, tačiau trūksta jauniems darbuotojams praktinių įgūdžių bei minimalios darbo patirties. O be to, yra sunku prisikviesti jaunos kvalifikuotus specialistus į regioną. Taip pat buvo paminėta ir prasta bei pasenusi profesinio rengimo ir aukštųjų mokyklų materialinė - techninė bazė.

Diskusijos atskleidė, kad egzistuoja tam tikras potencialių darbdavių / verslininkų ir jaunų specialistų lūkesčių nesutapimas Alytaus regione: „kuomet profesinio rengimo lygis neatitinka darbo rinkos poreikių ir darbdavių poreikių, tai įvyksta nesusikalbėjimas su tais studentais, kurie lyg yra baigę mokyklas, bet darbdaviui jie dar netinka. Norint turėti studentą kaip tinkamą darbuotoją, reikia į jį dar nemažai investuoti pinigų. Ir tokiu atveju, darbo pradžioje laiko, jis gauna labai mažą darbo užmokestį, todėl, kad jis net jo neuždirba paprastai. To pasekoje matome didelį srautą emigracijos, todėl kad, kada nesusišneki mėnesį, antrą - nusivylimas iš to darbuotojo pusės ir jisai [darbuotojas] lekia ten, kur jam moka pinigų, nes jis pradeda nusivilti tuo dalyku“.

Verslininkai pageidavo, kad būtų skatinami darbdaviai, kurie priima studentus į praktiką, kas jiems pavyzdžiui, būtų taikomos mokesčių lengvatos. Siūlė Alytaus regione įsteigti aukštąją universitetinę mokyklą, kuri padėtų sustabdyti regiono jaunimo migraciją į didžiuosius miestus ir aprūpintų regioną aukštos kvalifikacijos specialistais, taip pat įsteigti valstybiniam profesiniam rengimui alternatyvius mokymo centrus kaip šiuo metu veikiantis Alytaus medžio ekspozicijų ir mokymų centras.

4.2.8. Mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo poreikiai

Tiek švietimo sistemos darbuotojų, tiek moksleivių tėvų, tiek verslo atstovų diskusijų metu išryškėjo, kad trūksta informacijos apie mokymosi visą gyvenimą bei suaugusiųjų švietimo programas, trūksta suvokimo apie mokymosi visą gyvenimą naudą. O esamos programos dažniausiai skirtos mažai motyvuotai, pasyviai visuomenės daliai ir yra neefektyvios.

4.2.9. Jaunimo situacija regione

Visų trijų fokusuotų grupių dalyviai pripažino, kad užimtumo situacija jaunimui Alytaus regione nėra palanki. Taip pat jaunimą kaip socialinę grupę apibūdino taip:

- jaunimui trūksta motyvacijos mokytis ir dirbti.

- Renkantis profesiją negalvojama apie įsidarbinimo galimybes, darbinė karjera dažnai nesiejama su pasirinkta profesija.
- Ieškoma “lengvo uždarbio” - keičiamas darbas susidūrus su pirmaisiais sunkumais, ieškoma darbo užsienyje.
- Trūksta iniciatyvumo, mažai dalyvaujama bendruomenės veikloje.

Fokusuotų diskusijų dalyvių buvo teiraujamasi, kokie veiksniai didina regiono patrauklumą. Švietimo sistemos darbuotojų, moksleivių tėvų ir potencialių darbdavių / verslininkų mintys šia tema yra pateiktos 1 paveiksle.

1 pav. Alytaus regiono patrauklumą skatinantys veiksniai

4.3. Vilniaus miesto švietimo situacija ir poreikiai

Fokusuotų diskusijų tyrimas Vilniaus mieste atkartoją bendrąjį tyrimą, vykdytą Panevėžio ir Alytaus regionuose, struktūrą. Fokusuotų diskusijų su švietimo darbuotojai, moksleivių tėvais bei potencialiais darbdaviais / verslininkais metu buvo aptariamose švietimo problemos, švietimo įstaigų finansavimas, ugdymo proceso problemos, švietimo specialistų darbo vertinimas, tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas, profesinis rengimas, suaugusiųjų mokymo ir mokymosi visą gyvenimą poreikiai.

4.3.1. Švietimo problemos

Diskutuojant apie švietimo problemas Vilniaus mieste buvo paminėta, kad reikia panaikinti arba keisti teritorinį mokyklos priskyrimo principą, suteikiant galimybę laisvai pasirinkti mokymo įstaigą. Akcentuojama, kad būtina suteikti mokykloms galimybę pačioms spręsti dėl mokymo turinio, taip pat skatinti mokinių tėvus bei suteikti jiems galimybę dalyvauti svarstant mokymo turinio klausimus. Kalbėta apie tai, kad reikia didesnę dėmesį mokymo programose skirti ne tik žinių įgijimui, bet ir kitų socialinių kompetencijų ugdymui. Pastebėta, kad egzaminų programos turėtų atitikti dalymo mokymo mokyklose programas.

Taip pat išskirtos tokios esminės problemos:

- siekiant išspręsti tolygaus mokyklų apkrovimo problemą įvestas teritorinis mokyklos priskyrimo principas vertinamas neigiamai.

Moksleivių tėvai

„Vaikas yra „pririštas“ pagal teritorinį skirstymą prie kažkokios mokyklos“.

„Aš kaip tėvas esu išmetamas iš šio klausimo sprendimo. Viskas, maždaug tu nereikalingas, valdžia žino, į kokią mokyklą tavo vaikas turi eiti“.

- Įvedus teritorinį mokyklos priskyrimo principą yra sumenkinama „moksleivio krepšelio“ esmė, neskatinama mokyklų konkurencija, tėvams ir moksleiviams nesuteikiama galimybė rinktis.

Moksleivių tėvai

„Ten, kur turėtų būti konkurencija, tos konkurencijos neatsiranda dėl tos teritorinės problemos sprendimo. (...) Tiek „mokinio krepšelis“, tiek visos programos, tiek konkurencija ir panašiai, jos turėtų būti problemoms spręsti, bet tos problemos, jos neišsisprendžia” .

„Kam joms [mokykloms] reikia kovoti dėl gimnazijos vardo, jeigu jos gauna vaikus iš teritorijos? ”

„Konkurencija yra sąmoningai stabdoma, įvedus teritorinį skirstymą”.

- Unifikuotas mokymosi turinys - mokyklose vienodos programos, ribotos galimybės rinktis mokymo turinį.

Moksleivių tėvai

„Aš neturiu jokios galimybės pasirinkti vieną turinį prieš kitą. Kol nėra konkurencijos (tarp mokyklų), tol tie turiniai nekonkuruoja”.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Švietimo sistema bus gera tada, kai mokyklos bus geros, kai jos bus skirtingos. Dabar viskas eina į tai, kad unifikuojama”.

- Mokyklose pagrindinis dėmesys yra skiriamas žinių įgijimui, o ne kitų socialinių kompetencijų ugdymui.

Moksleivių tėvai

„Nuopelnų orientacija yra tokia gaji, kad vertinama tik pagal rezultatus, pagal pažymius, bet kaip vaikas jaučiasi- neįdomu”.

„Dalykinių kompetencijų ugdymas - jis totaliai dominuoja prieš kitas kompetencijas”.

- Vyresnėse klasėse dirbama ne pagal mokymo, bet pagal pasirengimo egzaminams programas. Tokiam pasirengimui reikalingos korepetitorių paslaugos.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Tėvai ateina ir nori dar didesnių krūvių dėl tų nelemtų egzaminų ir praktiškai viskas. Nori, kad kuo daugiau, kuo geriau jis išmoktų, kad nereikėtų korepetitoriaus samdyti, bet vis tiek visi samdo”.

„Egzamino reikalavimai yra idiotiški. 70 procentų žinių, kurios yra tikrinamos, jų gyvenime neprireiks”.

„90 proc. šeimų ir mokyklų galvoja kaip egzaminus išlaikyti ir nedaug kas galvoja ruošti tuos žmones gyvenimui”.

„Ruoškim vaikus gyvenimui, o ne egzaminams”.

4.3.2. Švietimo įstaigų finansavimas

Diskusijos grupių dalyviai pabrėžė, kad reikia suteikti mokykloms daugiau laisvės ir galimybių planuojant lėšų panaudojimą. Pastaruoju metu egzistuoja netikslingas švietimo lėšų panaudojimas - mokyklos yra biudžetinės įstaigos, kurių lėšų panaudojimas griežtai reglamentuotas.

Moksleivių tėvai

„Valstybinis finansavimas šiai dienai yra palaida bala - yra visiškai neaišku kaip tie pinigai panaudojami, nėra aiškos politikos”.

„Šiai dienai tėveliai yra natūralūs koncesininkai. Nėra aiškos politikos, kur jų pinigai paskui dingsta”.

Taip buvo pažymėta, jog šiuo metu sąlygos pritraukti privataus kapitalo lėšas yra nepakankamos. Be to, moksleivių tėvai dalinai finansuoja mokyklų veiklą, todėl jiems turėtų būti suteikta daugiau teisių spręsti.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Jeigu tėvų bendruomenė (...) surinko mokyklai dalį lėšų, o kita dalis savivaldybės, pagal švietimo įstatymą mokykla vadinsis valstybine, ji bus kaip biudžetinė ir jos vadovas turės leisti pinigus taip, kaip biudžetinės įstaigos”.

4.3.3. Ugdymo proceso problemos

Ugdymo proceso problemų Vilniaus mieste svarstymas fokusuotų diskusijų metu atskleidė bendrąsias nacionalines tendencijas šiuo klausimu. Pažymėta, kad yra dideli moksleivių mokymosi krūviai. Tai mažina moksleivių motyvaciją mokytis. Taip pat yra didelis moksleivių skaičius klasėse.

Švietimo sistemos darbuotojai:

„Bandžiau įsivaizduoti vieną savaitę, mėnesį šeštoko ar devintoko ir dvyliktoko. Yra daug blogiau negu sunkus darbas žmogaus versle ar kur nors dirbančiam nuo aštuonių iki aštuonių”.

„Problema yra mokinių mokymosi krūviai, ypač vyresnėse klasėse. (...) Lyginant su užsieniu, mūsų mokiniai turi žinoti daugiau, būtent, noriu pabrėžti – žinoti”.

Moksleivių tėvai

„Dėmesio deficitas sukelia kitas problemas iš paskos einančias, kurios brangiai kainuoja. Visos bėdos iš tikrųjų iš to yra, jeigu su vaiku nesišnekama”.

Kaip ir kituose regionuose pastebėta, kad mokytojams vienu metu tenka dirbti su skirtingų gebėjimų ir poreikių mokiniais pagal skirtingas programas, todėl nukenčia ugdymo kokybė.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Negalima spec. poreikių vaikų integruoti, jie ne tik sustoja vietoj, bet dažnai ateina į kokią 6-7 klasę, o jie grįžta atgal, nes vis tiek mokytojas programą parašo, netgi gauna truputėlį pinigų, bet jis neturi galimybės dirbti su juo atskirai”.

Kaip ir Alytaus regiono, Vilniaus miesto diskusijų dalyviai pažymėjo, kad pedagogai nėra tinkamai pasiruošę vaikų su specialiais poreikiais ugdymui. Todėl, anot diskusijų dalyvių, reikia atskirai organizuoti specialiųjų poreikių vaikų ugdymą, o mokytojams teikti pagalbą rengiant mokymo programas specialiųjų poreikių vaikams.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Aš dabar neįsivaizduoju, kad iš tikrųjų gali paruošti programas pats mokytojas vienas. Dar yra specialiųjų poreikių vaikai. Mokytojas pats ruošia programas”.

Švietimo sistemos darbuotojai taip pat pažymėjo, kad profilinis mokymas apriboja moksleivių galimybes - tiek moksleiviams, tiek tėvams trūksta žinių ir informacijos renkantis mokymosi profilį. Reikia keisti profilinio mokymo principą, suteikiant daugiau galimybių rinktis.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Reikalingos korekcijos profiliniame mokyme”.

Švietimo sistemos darbuotojai itin kritiškai atsiliepė apie mokinių profesinį orientavimą. Anot diskusijos dalyvių, mokyklose praktiškai nėra vykdomas moksleivių profesinis orientavimas.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Dabar profesinis orientavimas vaizduojamas, kad vykdomas, bet jo beveik nėra. Beveik nėra”.

„Jokio orientavimo nėra”.

„Tai ta bėda ir yra didžiausia - pamatyti to vaiko ypatingus gebėjimus, leisti jiems skleistis ir nukreipti. Tada nebus taip, kad visi stoja į teisę ar visi stoja į informatiką. Reikia leisti žmogui, jo gebėjimams, pašaukimui skleistis”.

4.3.4. Švietimo specialistų darbas

Diskutuoiant apie švietimo specialistų darbą kaip ir Panevėžio bei Alytaus regionuose buvo iškelta ta pati problema - dideli pedagogų papildomo darbo krūviai. Todėl siūloma mažinti pedagogų papildomo darbo krūvius, papildomų funkcijų atlikimui sukuriant naujus etatus.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Pas mus yra labai daug darbų, kuriuos mes vykdome, bet nėra etato. (...) Mes dabar tiesiog dūstame nuo tų darbų”.

Moksleivių tėvai

„Nėra elementarių svertų ir politinės valios, kad tai būtų įgyvendinta, kada tie pedagogai nepersidirbtų” “Mokytojo krūvis yra pakankamai didelis, jam per sunku yra iš tikrųjų. (...) Dabar Jūs įsivaizduokite prieš save 24 septynmečius, kurių kiekvienas reikalauja asmeninio dėmesio. Jūs išvertumėte visa tai? Tik vieną savaitę. Tai yra labai sunku, žmogus pavargsta ir jam jau nusispjauti - jis miego nori”.

Pasak moksleivių tėvų, aukštos kvalifikacijos, patyrę specialistai „iškrinta” iš švietimo sistemos *„talentingi pedagogai iš mokyklų, iš švietimo sistemos pabėga”.*

Švietimo darbuotojai pastebėjo, kad jauniems specialistams trūksta motyvacijos ir ypač praktinių darbo įgūdžių, todėl siūloma keisti pedagogų rengimo tvarką.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Tai yra fiktyvus dalykas- nėra tos praktikos”.

„Dažniausiai žmogus jaunas atėjęs iš pedagoginio apie tai, kas per daiktas mokykla nuovokios jokios neturi. Dalyko jis gal išmoksta - bet tik dalyko”.

„Mokytojas šiandien turi turėti organizacinių gebėjimų tam tikrų. Iš tikrųjų tai yra tam tikros specifinės srities vadyba ir šito jis turi būti mokomas universitete vienareikšmiškai”.

Moksleivių tėvai kritikavo pedagogų profesinį tobulinimąsi *„pedagogai renka tuos pažymėjimus nelankydami seminarų”.* „Sistema visiškai neskatina tikrojo tobulėjimo, o tik popieriukų susidėliojimą”.

Anot diskusijos dalyvių, pedagogų kvalifikacijos kėlimui skirtų lėšų panaudojimas yra griežtai reglamentuotas, sudaromos ribotos galimybės rinktis. Kvalifikacijos kėlimas yra formalus.

4.3.5. Specialistai, kurių labiausiai trūksta mokyklose

Anot fokusuotų diskusijų dalyvių, didžiausias yra plataus profilio specialistų, savarankiškai ir kūrybiškai dirbančių specialistų, poreikis Vilniaus miesto mokyklose.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Trūksta „platesnių“ specialistų. (...) Labai trūksta gretimų dalykų mokytojų, kurie galėtų dėstyti ne vieną dalyką”.

„Labiausiai trūksta žmonių, ateinančių į mokyklas, kurie pasikliautų savo galva, kurie nebijotų atsakomybės, kurie netirtėtų prieš programas ar dar prieš ką nors. Tokių žmonių nėra ir dar ilgai nebus”.

4.3.6. Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimas

Diskutuojant apie moksleivių tėvų ir mokyklos bendradarbiavimą paaiškėjo ir kitiems tirtiems regionams būdingas aspektas - nesusišnekėjimas tarp tėvų ir mokyklų atstovų bei skirtingas funkcijų supratimas. Pastebėta, kad jaučiama tėvų dalyvavimo, įsijungimo į mokymo procesą, sprendimų priėmimą stoka.

Moksleivių tėvai

„Tėvai apsiriboja stebėdami vaiko pažangumą”.

„Mokyklos yra nesuinteresuotos, kad tėvai kištųsi. Tėvai vėlgi nėra tokio pilietinio aktyvumo kaip užsienyje. Nelenda - ir ramu”.

„Mes esame visi po vieną, visi tėvai nėra kažkokia tai organizuota bendruomenė, kuri gali pasakyti svarią nuomonę, su kuria būtų skaitomasi, kuriems praneštų, su kuriais bendrautų”.

Taip pat buvo pažymėta, kad tėvų dalyvavimas yra formalus, faktiškai nėra sričių, kurioms galėtų daryti realią įtaką.

Švietimo sistemos darbuotojai

„Ką gali atvirai šnekant padaryti ta taryba? Jeigu ugdymo plane reglamentuota, ką jinai turi padaryti, patvirtinti tą ir tą, patvirtinti tuos planus”.

„Kokia gali būti savivalda, jeigu ji gali tik tiek ir turi tik tiek, kiek ten parašyta. Na, tai ar čia savivalda?“.

Diskusijų dalyviai sutarė, kad reikia sudaryti galimybes tėvams aktyviau dalyvauti mokyklos gyvenime, suteikiant realias galimybes dalyvauti priimant sprendimus, įtakoti mokymo procesą.

4.3.7. Užimtumo priemonės

Diskusijų grupių dalyviai pažymėjo, kad Vilniaus miesto mokyklose organizuojama pakankamai įvairių užimtumo priemonių, trūksta nebent įvairesnių nemokamų priemonių. Tačiau užimtumo organizavime aktyviau galėtų dalyvauti nevyriausybinių sektoriaus organizacijoms. Taip pat, anot diskusijų dalyvių, mokinio krepšelyje reikia numatyti lėšas popamokinei veiklai, tokiu būdu suteikiant didesnes galimybes pasirinkti užimtumo priemones.

Moksleivių tėvai

„Tiek krepšelinio, tiek programiniu principu valstybė turi prisidėti prie popamokinio ugdymo“.

4.3.7. Profesinis rengimas

Diskusijų metu išryškėjo akivaizdžios profesinio rengimo srityje problemos Vilniaus mieste. Pažymėtina, kad moksleiviai būsimą profesiją pasirenka neturėdami informacijos apie konkrečias specialybes ar būsimas karjeros galimybes.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai

„95 procentai jaunimo vidurinėse mokyklose nežino, ko jie nori. Baigę vidurines jie stoja bet kur, nes nėra apsisprendę, arba stoja į populiarias specialybes, arba ten, kur gali įstoti“.

„Jaunimas stoja nesuorientuotas. Stoja tam, kad popierių tiktai turėti, o tada darbą gausi bet kur. (...) Taip yra švaistomos valstybės lėšos”.

„Jaunimas nežino specialybių. Nežino specialybių galimybių”.

Kita problema - moksleivių profesinio orientavimo programų mokyklose trūkumas. Diskusijoje dalyvavę potencialūs darbdaviai siūlė bendradarbiaujant su verslo atstovais rengti pažintinio pobūdžio ekskursijas, atvirų durų dienas įmonėse, kelti profesinio rengimo įstaigų ir darbininkiškų profesijų prestižą.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai

„Reikalingas pristatymas, supažindinimas, informacijos pateikimas”.

Diskusijų metu buvo pastebėta, kad mokymo įstaigų absolventų teorinis pasirengimas yra patenkinamas, tačiau trūksta praktinės patirties ir motyvacijos dirbti. Todėl rengiant specialistus didesnę dėmesį skirti ne teorinių žinių įsisavinimui, bet praktinių įgūdžių įgijimui.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai

„Kaip mes ruošiame šiai dienai jaunimą ir kaip mes jį paleidžiame į gyvenimą. (...) Ateina darbintis žmonės, atneša du tris diplomus, (..) iš karto jo reikalavimas yra atlyginimas į padanges keliantis, o darbo patirtis nulinė, o nori būti direktoriumi”.

„Šiandien universitetas suteikia išsilavinimą, o toliau mes specialistus ruošiamės patys pas save”.

„Mes mokom patys. Gauni visiškai nemokantį žmogų, organizuoji kursus ir jį vietoj pas save mokai”.

„Jaunimas ateina absoliučiai be jokių įgūdžių, (...) jie absoliučiai nieko nemoka. Jie nemoka surašyti rašto elementaraus”.

Kaip pastebėjo diskusijų dalyviai, neefektyviai yra panaudojamos lėšos techninių bazių kūrimui mokymo įstaigose - sparčiai vystantis naujoms technologijoms, mokymui yra naudojama pasenusi įranga ir technologijos. Diskusijos dalyvių manymu, sprendžiant

praktinio mokymo techninės bazės problemą, reikia praktikos atlikimą organizuoti verslo įmonėse.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai

„Šiandien bazių įrengimui yra didžiuliai pinigai mėtomi. Prašoma paramos ir iš struktūrinių fondų ir visa kita. Tai yra milžiniška įranga. Yra statoma praktiškai gamykla universitetuose. Yra didžiulės bazės gamybos įmonėse, o visiškai nešnekama apie studentų praktiką. Beveik visos įmonės priimtų, jei tik pinigai būtų nukreipti skatinant šitą dalyką. Įmonės turi naujausias technologijas”.

Diskutuoju apie profesinį rengimą buvo pažymėta, kad per daug akcentuojama aukštojo mokslo svarba. Darbo rinkoje jaučiamas vidurinėsios grandies darbuotojų, kuriems nėra būtinas aukštasis išsilavinimas, trūkumas. Todėl siūloma kelti profesinio mokymo įstaigų ir darbininkiškų profesijų prestižą.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai

„Aukštasis mokslas Lietuvoje yra padarytas kaip kultas kažkoks, kurio būtinai reikia siekti, neatsižvelgiant kiek bus naudinga”.

„Vidurinės grandies darbininkų dar labiau trūksta. O trūksta dėl to, kad profesinės mokyklos neturi prestižo, jų yra ko gero per mažai, devyniasdešimt procentų jų yra atsilikusios visom prasmėm: ir strategine, ir naujų technologijų diegimu, ir dėstymu”.

4.3.8. Mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo poreikiai

Diskusijų grupių dalyviai teigė, kad rinkoje esant darbo jėgos trūkumui bei vykstant sparčiai technologijų modernizacijai, auga mokymosi visą gyvenimą poreikis. Todėl yra svarbu įvairiais kanalais teikti informaciją apie suaugusiųjų mokymosi galimybes.

Potencialūs darbdaviai / verslininkai

„Gyvenimas nestovi vietoje, technologijos ir reikalavimai keičiasi, būtinai turi būti suplanuotas ir finansuojamas vyresnių žmonių persikvalifikavimas”.